

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-198-207>

УДК 378:005-051 :33

Дорож Ірина Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4792-7025>

dorozhira@kpnu.edu.ua

Ковальчук Анатолій Федорович,

старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0425-0456>

kovalchuk.anatolii@kpnu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто особливості професійно-педагогічного становлення вчителя початкової ланки освіти на сучасному етапі розвитку освіти. Проаналізовано сучасні вимоги до професійної підготовки вчителів початкової ланки освіти, етапи становлення вчителя початкових класів, формування професійних компетентностей; уточнено зміст понять «професіоналізм», «педагогічна майстерність», «професійний розвиток», «професійна орієнтація і адаптація».

Проблема визначення становлення та розвитку професійної педагогічної підготовки вчителів початкової школи актуальна, оскільки у процесі підготовки педагогічних кадрів нової генерації акцентується на розкритті особливостей етапів становлення та розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні.

Проаналізовано підходи вчених до визначення розвитку та становлення професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи в Україні.

Уточнено: адаптація вчителів до професійної діяльності являє собою складний динамічний тривалий процес систематичного занурення педагога в професію, що передбачає формування професійних знань, умінь, професійно важливих якостей, необхідних для подальшого розвитку; педагогічна майстерність – це вищий рівень педагогічної діяльності і прояв творчої активності особистості педагога, тобто, комплекс якостей особистості, який забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності; професійний розвиток педагога полягає не тільки у зростанні і вдосконаленні професійних якостей особистості, але і руйнуванні і професійних деструкціях, які характеризуються змінами психологічної структури особистості в процесі педагогічної діяльності.

З'ясовано, що на етапі становлення вчителя початкових класів професійна активність поступово стабілізується, рівень її прояву індивідуалізується залежно від психологічних особливостей.

Ключові слова: професійно-педагогічне становлення; педагог; педагогічна майстерність; початкова ланка освіти; розвиток освіти.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми у загальному вигляді. Триваюча в нашій країні модернізація освіти робить актуальними багато науково-теоретичних та практичних проблеми, до числа яких належить і проблема вдосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів. Це тим більш важливо у зв'язку з тим, що в будь-якій ланці системи освіти педагог є ідейним і організаційним центром усіх нововведень.

Серед педагогічних і, зокрема, вчительських професій особливе місце займає професія вчителя початкової ланки освіти. Перший шкільний учитель покликаний провести дітей за початковими ступенями систематичного навчання, забезпечити високу якість початкової освіти і тим самим закласти основи для подальшої освіти підростаючого покоління. Він не тільки навчає азам предметних знань, навчальним та предметним умінням, а й здійснює всебічне формування і розвиток особистості учнів. Тому від учителя початкових класів потрібно, щоб він був і компетентним професіоналом, і багатогранною особистістю, яка служила б еталоном і прикладом для дітей.

У даний час в початковій школі працює чимало висококваліфікованих учителів, в їх числі відомі на всю країну педагоги-новатори та місцеві передовики педагогічної праці, які домагаються великих успіхів в навчанні і вихованні школярів.

Для вдосконалення професійної підготовки вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах впроваджуються оновлені державні стандарти професійної освіти, але якісна реалізація цих стандартів стримується недостатністю фінансово-матеріальної бази реформи освіти і низкою інших чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методолого-теоретичною основою дослідження служать філософські роботи про сутність і роль праці в житті людини і суспільства (П. Блонський, Й. Виготський, М. Каган, Е. Климов, Б. Ломов, К. Платонов та ін.); теорії життєвого шляху і соціалізації людини (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, В. Дружинін, Н. Логінова, А. Мудрик, М. Рожков, С. Рубінштейн, В. Франкл, Е. Фромм, Е. Еріксон, К. Ясперс та ін.); теорії активності, діяльності та спілкування (Л. Виготський, А. Леонтьєв, О. Леонтьєв, А. Петровський, С. Рубінштейн); теорії особистості і її онтогенетичного розвитку (Г. Абрамова, Л. Божович, Р. Кеттел, А. Маслоу, К. Платонов, К. Роджерс, М. Рокіч, К. Юнг та ін.); теорії професіоналізації (Д. Голланд, Т. Бурлаєнко, О. Дубініна, О. Онаць та ін.); теорії педагогічної праці і вчительської професії (Ф. Гоноболін, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна, в. Мельник, Л. Мітіна, В. Сластьонін, К. Ушинський та ін.); теорії загальних і спеціальних здібностей (Б. Ананьєв, А. Бодальов, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов, В. Шадриков та ін.); теорії системного підходу (Г. Дмитренко, В. Маслов,

І. Блауберг, Є. Юдін і ін.); теорії діяльнісного, комунікативного, індивідуально-особистісного, екзистенціального підходів (К. Абульханова-Славська, Л. Божович, В. Дружинін, Л. Даниленко, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Ж.-П. Сартр, Е. Фромм та ін.).

Як видно з робіт вище перерахованих авторів, дана тема є актуальною і представляє великий інтерес для подальших досліджень.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті проаналізувати наукові здобутки у галузі професійно-педагогічного становлення вчителя початкової ланки освіти на сучасному етапі розвитку освіти.

Відповідно до мети визначено такі **завдання статті**: здійснити аналіз наукових здобутків у галузі професійно-педагогічного становлення вчителя початкової ланки освіти на сучасному етапі розвитку освіти з урахуванням особливостей сьогодення.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Сучасна освіта повинна в повній мірі та швидко реагувати на виклики часу, розвивати людину, здатну жити і ефективно діяти в глобальному середовищі. Актуальною проблемою в цьому контексті є особистість учителя, який повинен бути провідником ідей людиноцентризму і демократичності, толерантності і поміркованості. Невідкладним і беззастережним сьогодні є питання професійного розвитку вчителя, формування його професійної успішності.

Загально відомо, що процес навчання може тривати упродовж життя людини, він є невід'ємною складовою успішного життя. Але навчання не повинно бути примусовим, інакше професійний розвиток відбуватися не буде, або буде здійснюватися повільно [1].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень Н. Кузьміної, В. Кричевського та інших класиків свідчить, що «...найуспішніший професійний розвиток вчителя здійснюється тоді, коли реалізується низка умов, таких як: вчителі мають однакове матеріально-технічне забезпечення, хороші соціально-побутові умови, можливості реалізації власних ідей; наявність перспективи службового зростання; організація освітнього процесу таким чином, щоб результати праці вчителя початкових класів залежали, в першу чергу, від самого вчителя, його здібностей і особливостей...» [2].

На думку психолога сучасності Е. Помиткіна «...специфіка педагогічної майстерності полягає, зокрема, в тому, що для успішної професійної діяльності особистісні якості викладача мають першочергове значення по відношенню до рівня його обізнаності, професійної компетентності, яку можливо сформувавши лише на базі достатнього рівня розвиненості цих якостей. Цю особливість легко спостерігати на прикладі, коли улюблений викладач студентів формує і відповідне позитивне ставлення до свого предмету. Ще більше ця тенденція спостерігається в умовах початкової школи, коли перший вчитель стає для учнів «людиною на все життя», а від успішності стосунків з ним залежить успішність встановлення стосунків з дорослими взагалі» [3].

На думку С. Сисоєвої «професійний розвиток – необхідна умова зростання професіоналізму педагогів. Саме тому існує потреба теоретичного обґрунтування етапів професійного розвитку вчителя початкових класів, що й обумовлює актуальність даної теми» [4].

У педагогічному словнику С. Гончаренко зазначено, що «професійний розвиток – це безперервний процес придбання учителем нових компетенцій, які він використовує у своїй професійній діяльності. Генезис поняття професійний розвиток поєднує етапи професійного розвитку. Окремо, розрізняють наступні етапи професійного розвитку вчителя початкових класів: професійна орієнтація, професійна підготовка, професійна адаптація, первинна та вторинна професіоналізація і, нарешті, професійну майстерність» [5].

Професійна орієнтація і адаптація – складові елементи системи професійного розвитку вчителя початкових класів, які є регулятором зв'язку між системою освіти професійною діяльністю. Професійна адаптація – повне і успішне оволодіння новою професією, тобто звикання, пристосування до змісту і характеру праці, його умов та організації [5].

Отже, результатом професійної адаптації вчителя початкових класів є адаптованість, що виявляється у включенні людини в соціальне середовище в процесі її діяльності, інтеграції зі спільнотою і самовизначення в ній.

Адапована особистість готова до професійної діяльності, не відчуває психологічного дискомфорту, має позитивне ставлення до навколишнього світу і самого себе. Від успішної діяльності в період адаптації залежить зміцнення професійної мотивації, подальший професійний розвиток педагога. Некомпетентність вчителя, відсутність досвіду, небажання прийняти допомогу з боку керівництва можуть призвести до дезадаптації, що проявляється в незацікавленості в професії, психологічний дискомфорт, конфліктності, що може привести до зміни робочого місця та професійної діяльності в цілому.

Успішність адаптації залежить від низки умов, головними з яких є: якісний рівень роботи з професіоналізації педагогів; об'єктивність ділової оцінки вчителів; організаційні механізми управління процесом адаптації; особливості організації праці, які реалізують мотиваційні установки вчителя; наявність відпрацьованої системи впровадження нововведень; гнучкість системи навчання та кваліфікації вчителів; особливості соціально-психологічного клімату, що склався в колективі; особистісні якості вчителя, пов'язані з його психологічними особливостями, віком, сімейним станом тощо.

Таким чином, *адаптація вчителів до професійної діяльності являє собою складний динамічний тривалий процес систематичного занурення педагога в професію, що передбачає формування професійних знань, умінь, професійно важливих якостей, необхідних для подальшого розвитку.* Тому період професійної адаптації є необхідною умовою на етапі професійного становлення і розвитку професіонала, на якому відбувається засвоєння ним професійних цінностей, оволодіння професійною діяльністю, формування готовності до успішної самореалізації.

Становлення професіонала – другий етап професійного розвитку вчителя початкових класів – це процес прогресивної зміни особистості внаслідок соціальних впливів, професійної діяльності і власної активності, спрямованої на самовдосконалення; це формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих і професійно важливих якостей особистості та їх інтеграція, готовність до постійного професійного зростання, пошук оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності відповідно до індивідуально психологічних особливостей людини.

Отже, на етапі становлення вчителя початкових класів професійна активність поступово стабілізується, рівень її прояву індивідуалізується залежно від психологічних особливостей.

Для ефективного формування спеціальних компетенцій педагогів початкової ланки, необхідно, на наш погляд, створити сукупність педагогічних умов, до яких відносяться кілька взаємопов'язаних обставин і технологій. По-перше: особистісно-орієнтована спрямованість освітнього процесу на всіх рівнях (цільовому, змістовому, процесуальному), що досягається: створенням умов для індивідуального розвитку педагога (залучення їх в науково-дослідні проекти, конкурсні програми), розвиток ціннісно-мотиваційної сфери за рахунок додаткової професійної інформації, збільшення обсягу знань і умінь, необхідних для обраної професії, використовуючи різноманітні джерела (спецкурси, наукові клуби, школи, електронні бібліотеки тощо) [6].

По-друге, поєднання в використанні в освітньому процесі таких форм як мозковий штурм, проектування, баланс навчання і дослідження, продуктивне мислення, майстерня наставництва та ін. У загальному плані дані форми отримали назву гуманітарних технологій, об'єднаних поняттям «тренінг».

Тренінг тут розглядається як дієвий інструмент навчання, супроводжуваний сучасними технологічними засобами і роботою кваліфікаційного викладача в ролі консультанта. В результаті тренінгового навчання у педагогів початкових класів формуються мотиви реалізації освітньої моделі інноваційного навчання, досягається більш висока якість навчання, створюється сприятлива атмосфера для формування можливості ставити і вирішувати творчі завдання в своїй майбутній професійній діяльності. Як відомо, інноваційні та інформаційні технології стають в початковій школі ефективним способом індивідуалізації навчання і підвищення мотивації учня.

На думку О. Дубініної «сучасний педагог має не тільки володіти певним обсягом інформації, а й уміти самостійно набувати нові знання, уміння й навички, використовуючи різноманітні інформаційні ресурси, зокрема мережу Інтернет» [7].

У своїх дослідженнях Н. Бахмат зазначає, що «..сучасний учитель початкових класів має володіти не тільки глибокими професійними знаннями, а і характеризуватися високими людськими якостями, поєднання яких дозволить конструювати особисту систему навчання, будувати освітній процес на високому педагогічному рівні» [8].

Сьогодні у більшості шкіл створені і використовуються в освітній діяльності комп'ютерні програми, тестові комп'ютерні засоби оцінювання та інше. У зв'язку з цим діяльність педагога початкової освіти змінюється. Як і раніше залишаючись джерелом надійних наукових фактів, тепер він повинен спрямовувати увагу учнів і на використання інших засобів інформації, розвиваючи критичне ставлення до інформації, що надходить з навколишнього середовища. Тому, дуже важливо «занурення» педагогів в створення та опанування новітніх методик, які відповідають цифровізації суспільства, зокрема системі освіти.

На наш погляд, освітнє середовище має бути наповнена мережею електронних каталогів, електронними підручниками, навчальними та навчально-методичними матеріалами які допомагають формувати Digital Skills не тільки учнів, а й педагогів початкової ланки. Цифрове середовище повинне включати медіатеку з відповідними матеріалами для підготовки і проведення уроку: методичний кабінет, конструктор уроку і завдань, плеєр уроків і завдань, журнал успішності тощо. Найважливіша особливість цього середовища – його відкритість, щоб педагог міг використовувати не тільки представлені матеріали, тестові завдання, фрагменти уроків, конструюючи свій оригінальний урок або заняття, але і планувати на їх основі вивчення тем, розробляти власні вправи і завдання, систему вправ і експериментальних уроків. Все це буде сприяти забезпеченню випереджаючої підготовки до використання інформаційних та інноваційних технологій в своїй професійній діяльності.

Наступним етапом професійного росту педагога є педагогічна майстерність, під яким традиційно розуміється доведена до високого ступеня досконалості освітня компетентність, що відображає особливу унікальність методів і прийомів застосування психолого-педагогічної теорії на практиці, завдяки чому забезпечується висока ефективність освітнього процесу.

Процес самоактуалізації включає в себе перехід потенційних особливостей особистості в актуальні і виступає як основний механізм саморозвитку. У зв'язку з цим доцільно зупинитися на психологічних вимогах до особистості педагога. Вони включають: варіативність мислення, емпатійність (здатність налаштуватися на «хвилю» іншу людину), толерантність (терпимість до інакомислення), комунікативність (як культура діалогу), рефлексивність, здатність до співпраці та ін. Розвиток цих якостей визначає високий рівень загальної культури, психолого-педагогічної і технологічну компетентність, креативні (творчі) здатності педагога. Все це сприяє підвищенню рівня його готовності до інновацій загалом і до оволодіння новими педагогічними технологіями, зокрема.

Готовність визначають як якісний показник зрілості саморегуляції педагога, як активний стан особистості, що виражає здатність вирішувати педагогічні завдання з урахуванням конкретних умов і обставин практичної діяльності. Готовність до нововведень – це таке особистісне прояв творчого стилю діяльності, в якому своєрідно поєднуються певна особистісна спрямованість, прагнення, потреба впроваджувати нові способи і форми професійної діяльності («поєднання» психологічної, теоретичної і практичної готовності).

Третій етап професійного розвитку вчителя початкових класів – це синтез особистісно-ділових якостей і властивостей особистості, що визначає високу ефективність педагогічного процесу та становить вже професійну майстерність.

Педагогічна майстерність – це вищий рівень педагогічної діяльності і прояв творчої активності особистості педагога, тобто, комплекс якостей особистості, який забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності. Сьогодні модернізація системи освіти вимагає, щоб освітній процес не був автоматичним викладанням навчального матеріалу, а дав можливість учневі активно діяти на уроці на одному рівні з вчителями, мати рівні права на свою думку. Тому навчальну діяльність направлена на активне залучення до освітнього процесу кожного учня, зміна процесу навчання і виховання та його вдосконалення.

Професіоналізм – четвертий етап професійного розвитку вчителя початкових класів – це інтегральна психологічна характеристика людської праці, що відображає рівень і характер оволодіння людиною професією. Кваліфікація як рівень отриманого професійної освіти підтверджується відповідними дипломами в результаті успішного проходження фахівцем поточних і підсумкових кваліфікаційних іспитів, що виявляють і показують в основному його професійну ерудицію.

Залежно від обсягу та співвідношення отриманої загальної та професійної освіти на кожному з етапів сучасної системи ступеневої освіти фахівцю присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста або магістра, наукові ступені. Крім цього, після входження людини в реальну професійну діяльність його кваліфікація визначається рівнем ефективності і продуктивності цієї діяльності (на основі набутого досвіду, реальних результатів роботи, обумовлені), які визначаються, перш за все, внутрішніми ресурсами фахівця, а також впливом професійного середовища [6].

Таким чином, *професійний розвиток – це не тільки зростання і вдосконалення, але і руйнування і професійні деструкції, які характеризуються змінами психологічної структури особистості в процесі педагогічної діяльності.*

Професійні деформації – зворотний шлях і етап професійного розвитку вчителя початкових класів. Отже, *основними етапами професійного розвитку вчителя початкових класів є професійна орієнтація і адаптація, становлення професіонала, професійна майстерність та професіоналізм.*

Поетапний професійний розвиток веде до принципово нового способу життєдіяльності вчителя – творчої самореалізації в професії, яка дозволяє виявити свої індивідуальні та професійні можливості. Найкоротша формула професійної діяльності та розвитку педагога, на нашу думку, – постійна праця, творчість, гармонія знань, почуттів і поведінки.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

За результатами дослідження уточнено поняття «професійний розвиток педагога», який полягає не тільки у зростанні і вдосконаленні професійних якостей особистості, але і руйнування і професійні деструкції, які характеризуються змінами психологічної структури особистості в процесі педагогічної діяльності.

Встановлено, що основними етапами професійного розвитку педагога початкової ланки є професійна орієнтація і адаптація, становлення професіонала, професійна майстерність та професіоналізм. Таким чином, нами було проаналізовано наукові здобутки у галузі професійно-педагогічного становлення вчителя початкової ланки освіти на сучасному етапі розвитку освіти.

Перспективним напрямом для подальших досліджень залишається розробка критеріїв та показників, які дозволять зробити якісне обґрунтування особливостей професійно-педагогічного становлення вчителя початкової ланки освіти на сучасному етапі розвитку освіти.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Зязюн, І., 2008. Філософія педагогічної дії: монографія, Черкаси, 608.
2. Зязюн, І., 2004. *Педагогічна майстерність*: підручник, Київ, 422.
3. Помиткін, Е. Психологічне підґрунтя педагогічної майстерності [Електронний ресурс]. Доступно: <<https://core.ac.uk/download/pdf/32306797.pdf>>.
4. Сисоєва, С., 2006. *Основи педагогічної творчості*: підручник, Київ, 344.
5. Гончаренко, С., 1997. *Педагогічний словник*, Київ, 375.
6. Burłajenko, T., 2015. Formy nauczania poprzez grę w kształtowaniu kompetencji ekonomicznej przyszłych menedżerów oświaty: «Krok po kroku – razem do sukcesu!», *Науковий журнал «ScienceRise», спецвипуск «Педагогічні науки», 4/5 (9)*, 31–36.
7. Дубініна, О., 2016. Методологічне обґрунтування побудови моделі розвитку інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі, *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал, 5 (59)*, 282–289 [Електронний ресурс]. Доступно: <<https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1193/1/Metodologiczne%20obgruntuvannia%20pobudovy%20modeli%20rozvytku.pdf>>.
8. Бахмат, Н., 2015. Розвиток професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи в Україні, *Молодь і ринок, 8*, 112–116 [Електронний ресурс]. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_8_26>.
9. Цокур, Г., 2004. Формування потенціалу саморозвитку майбутніх викладачів Вищої школи в процесі магістерської підготовки: *автореферат дисертації ... кандидата педагогічних наук, Одеса*, 18.

SPECIFICITIES OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS AT THE PRESENT STAGE OF EDUCATIONAL DEVELOPMENT

Iryna A. Dorozh,

Candidate of pedagogical sciences

Senior Lecturer of the theory and methods of primary education department

Kamianets-Podilsky Ivan Ohiienko National University

Kamianets-Podilsky, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4792-7025>

dorozhira@kpnu.edu.ua

Anatoliy F. Kovalchuk,

Senior Lecturer of the theory and methods of primary education department

Kamianets-Podilsky Ivan Ohiienko National University

Kamianets-Podilsky, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0425-0456>

kovalchuk.anatolii@kpnu.edu.ua

Abstract. In the article, the features of professional and pedagogical development of primary school teachers at the present stage of educational advancement are reviewed. The modern requirements to the professional training of primary school teachers, the stages of becoming a primary school teacher and the formation of professional competencies are analysed; the content of the concepts “professionalism”, “pedagogical skill”, “professional development” and “professional orientation and adaptation” is considered.

The problem of determining the formation and development of professional pedagogical training of primary school teachers is relevant, because in the process of preparation of the national pedagogical cadres of the new generation is focused on the disclosure of the specifics of stages of formation and development of professional-pedagogical education in Ukraine.

The approaches of the scholars to the definition of development of professional-pedagogical preparation of teachers of primary schools in Ukraine are reviewed.

The following concepts were construed, notably the fact that adaptation of teachers to professional activities is a complex dynamic long process of systematic immersion of the teacher into the profession, which involves the formation of professional knowledge, skills, professionally important qualities necessary for further development; pedagogical mastery is the highest level of pedagogical activity and manifestation of creative activities of the teacher’s personality, that is, a complex of personality qualities, which provides self-organization of a high level of professional activity; professional development of a teacher is not only the growth and improvement of professional qualities of the individual, but also the breakdown and professional destruction, which are characterized by changes in the psychological structure of the individual in the process of teaching.

It is established that at the stage of becoming a primary school teacher, professional activities are gradually stabilizing and the level of their manifestation is individualized depending on psychological characteristics.

Keywords: professional and pedagogical formation; teacher; pedagogical mastery; primary educational level; advancement of education.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Ziaziun, I., 2008. *Filosofia pedahohichnoi dii: monohrafiia* [Philosophy of pedagogical action: monograph], Cherkasy, 608.
2. Ziaziun, I., 2004. *Pedahohichna maisternist: pidruchnyk* [Pedagogical skills: a textbook], Kyiv, 422.
3. Pomytkin, E. *Psykhologichne pidgruntia pedahohichnoi maisternosti, Elektronnii resurs* [Psychological basis of pedagogical skill]. Dostupno: <<https://core.ac.uk/download/pdf/32306797.pdf>>.
4. Sysoieva, S., 2006. *Osnovy pedahohichnoi tvorchosti: pidruchnyk* [Fundamentals of pedagogical creativity: a textbook], Kyiv, 344.
5. Honcharenko, S., 1997. *Pedahohychnyi slovnyk* [Pedagogical dictionary], Kyiv, 375.
6. Burłajenko, T., 2015. *Formy nauczania poprzez grę w kształtowaniu kompetencji ekonomicznej przyszłych menedżerów oświaty* [Forms of teaching through a game in shaping the economic competence of future education managers], «Krok po kroku – razem do sukcesu!», *Naukovyi zhurnal «ScienceRise», spetsvypusk «Pedahohichni nauky», 4/5 (9)*, 31–36.
7. Dubinina, O., 2016. *Metodolohichne obgruntuvannia pobudovy modeli rozvytku informatsiinoi kultury uchasnykiv navchalno-vykhovnoho protsesu v zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi* [Methodological substantiation of construction of the model of development of information culture of participants of educational process in general educational institution], *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii: naukovyi zhurnal, 5 (59)*, 282–289 [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1193/1/Metodolohichne%20obgruntuvannia%20pobudovy%20modeli%20rozvytku.pdf>>.
8. Bakhmat, N., 2015. *Rozvytok profesiino-pedahohichnoi pidhotovky vchyteliv pochatkovoї shkoly v Ukraini* [Development of professional and pedagogical training of primary school teachers in Ukraine], *Molod i rynek, 8*, 112-116 [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_8_26>.
9. Tsokur, H., 2004. *Formuvannia potentsialu samorozvytku maibutnikh vykladachiv Vyshchoi shkoly v protsesi mahisterskoi pidhotovky* [Formation of self-development potential of future teachers of the Higher school in the process of master's preparation]: *avtoreferat dysertatsii kandydata pedahohichnykh nauk*, Odesa, 18.